JAARVERSLAG

STEENUILEN

GEMEENTE AA EN HUNZE

Figuur 1: Steenuil op schoorsteen in Anderen (bron: www.waarneming.nl) gemaakt door: Hessel Enting

Inhoud

1. Inleiding 3
2. Werkgroepen 4
3. Territoria 2019 6
4. Ontwikkeling stand Nederland 8
5. Gevonden nesten 2019 9
6. Financiële verantwoording 11
7. Vooruitblik 2020 13

gemeente Aa en Hunze

Stichting Steenuilen Werkgroep Drenthe

1. Inleiding

Stichting Steenuilenwerkgroep Drenthe heeft zich in2017 aangesloten bij Heel Drenthe Zoemt. Dit is een prachtig netwerk van organisaties die zich inzetten voor de Drentse natuur. In het verlengde daarvan meldde de gemeente Aa en Hunze zich vervolgens in 2018 aan als ambassadeur van de Steenuil.

Met dit ambassadeurschap zou er een extra input komen voor de steenuilen in de gemeente Aa en Hunze. Deze extra input zou via twee kanalen lopen:

1. Stichting Landschapsbeheer Drenthe
2. Stichting Steenuilenwerkgroep Drenthe

Landschapsbeheer Drenthe zou een financiële ondersteuning ontvangen voor het begeleiden, adviseren en leveren van plantgoed voor 25 erven in de gemeente Aa en Hunze verdeeld over twee jaar (2019 en 2020)

Na het maken van een begroting ontvangt de Stichting Steenuilenwerkgroep Drenthe jaarlijks een bedrag van €2150,-. Dit bedrag is gelabeld voor de werkgroepen die in de gemeente Aa en Hunze actief zijn. In 2019 mochten we met terugwerkende kracht ook de bijdrage van 2018 ontvangen, waardoor we in één keer €4300,- op rekening bijgeschreven kregen.

In dit jaarverslag wordt duidelijk wat er al met dit geld gedaan is om een positieve bijdrage te leveren aan de steenuilenpopulatie in de gemeente Aa en Hunze.

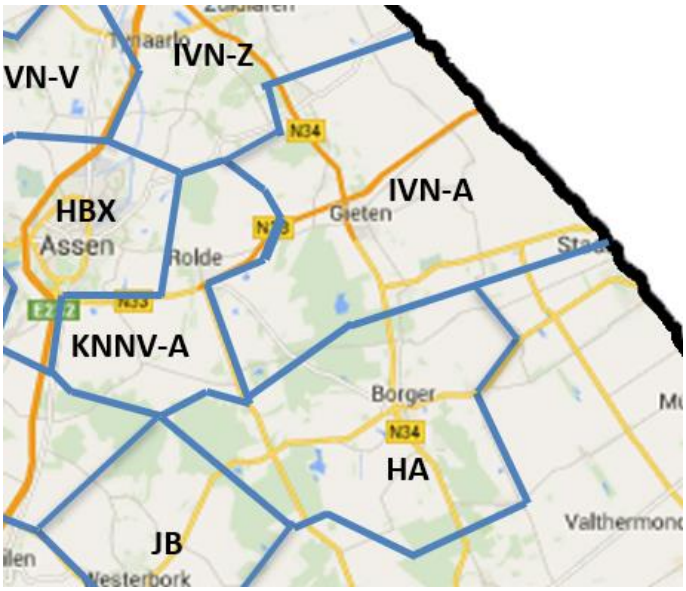

Hiernaast de verdeling van de gebieden over de verschillende werkgroepen die in de gemeente Aa en Hunze actief zijn:

IVN-Z = IVN Zuidlaren (Geert Greving)
IVN-A = IVN Aa en Hunze (Jos van der Meer)
KNNV-A = KNNV Assen (Nico Rommes)
HA = Hans Asjes (Borger e.o.)

2. Werkgroepen

In de gemeente Aa en Hunze zijn momenteel 4 werkgroepen actief. Twee daarvan bestrijken een groot deel van de gemeente en 2 een klein deel. De werkgroepen zijn:

1. KNNV Assen (Nico Rommes)
2. IVN Aa en Hunze (Jos van der Meer)
3. IVN Zuidlaren (Geert Greving)
4. Hans Asjes

In het beginsel hebben we dit jaar vooral ingezet op het gebied van het KNNV Assen en het IVN Aa en Hunze. In het gebied van het KNNV Assen zijn momenteel de meeste steenuilen te vinden (kerngebied). In het gebied van het IVN Aa en Hunze is tot op heden slechts één nest vastgesteld. Het IVN Zuidlaren sluit het dichtst aan bij het kerngebied in de gemeente Aa en Hunze. Hier is dan ook extra geïnvesteerd door de Stichting Steenuilenwerkgroep Drenthe met eigen middelen alsmede middelen van de gemeente Aa en Hunze omdat deze groep ook in de gemeente actief is. In alle vier de gebieden zijn afgelopen jaar steenuilen waargenomen. Het gebied biedt dus voldoende perspectief voor een groeiende steenuilenpopulatie.

Hieronder een verdeling van de plaatsen over de verschillende groepen.

GEMEENTE	PLAATSNAAM	COÖRDINATOR STEENUILEN	ORGANISATIE
Aa en Hunze	Achter 't Hout	Jos van der Meer	IVN Aa en Hunze
Aa en Hunze	Amen	Nico Rommes	KNNV Assen
Aa en Hunze	Anderen	Nico Rommes	KNNV Assen
Aa en Hunze	Anloo	Jos van der Meer	IVN Aa en Hunze
Aa en Hunze	Annen	Jos van der Meer	IVN Aa en Hunze
Aa en Hunze	Annerveenschekanaal	Jos van der Meer	IVN Aa en Hunze
Aa en Hunze	Balloërveld	Nico Rommes	KNNV Assen
Aa en Hunze	Balloo	Nico Rommes	KNNV Assen
Aa en Hunze	Bareveld	Jos van der Meer	IVN Aa en Hunze
Aa en Hunze	Bonnen	Jos van der Meer	IVN Aa en Hunze
Aa en Hunze	Bonnerveen	Jos van der Meer	IVN Aa en Hunze
Aa en Hunze	Bosje	Jos van der Meer	IVN Aa en Hunze
Aa en Hunze	Bovenstreek	Jos van der Meer	IVN Aa en Hunze
Aa en Hunze	De Hilte	Jos van der Meer	IVN Aa en Hunze
Aa en Hunze	Deurze	Nico Rommes	KNNV Assen
Aa en Hunze	Eerste Dwarsdiep	Jos van der Meer	IVN Aa en Hunze
Aa en Hunze	Eext	Jos van der Meer	IVN Aa en Hunze
Aa en Hunze	Eexterveen	Jos van der Meer	IVN Aa en Hunze
Aa en Hunze	Eexterveenschekanaal	Jos van der Meer	IVN Aa en Hunze
Aa en Hunze	Eexterzandvoort	Jos van der Meer	IVN Aa en Hunze
Aa en Hunze	Ekehaar	Nico Rommes	KNNV Assen
Aa en Hunze	Eldersloo	Nico Rommes	KNNV Assen
Aa en Hunze	Eleveld	Nico Rommes	KNNV Assen
Aa en Hunze	Gasselte	Jos van der Meer	IVN Aa en Hunze
Aa en Hunze	Gasselterboerveen	Jos van der Meer	IVN Aa en Hunze
Aa en Hunze	Gasselterboerveenschemond	Jos van der Meer	IVN Aa en Hunze
Aa en Hunze	Gasselternijveen	Jos van der Meer	IVN Aa en Hunze
Aa en Hunze	Gasselternijveenschemond	Jos van der Meer	IVN Aa en Hunze

Aa en Hunze	Gasteren	Geert Greving	IVN Zuidlaren
Aa en Hunze	Geelbroek	Nico Rommes	KNNV Assen
Aa en Hunze	Gieten	Jos van der Meer	IVN Aa en Hunze
Aa en Hunze	Gieterveen	Jos van der Meer	IVN Aa en Hunze
Aa en Hunze	Gieterzandvoort	Jos van der Meer	IVN Aa en Hunze
Aa en Hunze	Grolloo	Nico Rommes	KNNV Assen
Aa en Hunze	Kostvlies	Jos van der Meer	IVN Aa en Hunze
Aa en Hunze	Marwijksoord	Jos van der Meer	IVN Aa en Hunze
Aa en Hunze	Nieuw-Annerveen	Jos van der Meer	IVN Aa en Hunze
Aa en Hunze	Nieuwediep	Jos van der Meer	IVN Aa en Hunze
Aa en Hunze	Nijlande	Nico Rommes	KNNV Assen
Aa en Hunze	Nooitgedacht	Jos van der Meer	IVN Aa en Hunze
Aa en Hunze	Oud-Annerveen	Jos van der Meer	IVN Aa en Hunze
Aa en Hunze	Papenvoort	Nico Rommes	KNNV Assen
Aa en Hunze	Rolde	Nico Rommes	KNNV Assen
Aa en Hunze	Schipborg	Geert Greving	IVN Zuidlaren
Aa en Hunze	Schoonlo	Hans Asjes	Borger e.o.
Aa en Hunze	Schreierswijk	Jos van der Meer	IVN Aa en Hunze
Aa en Hunze	Spijkerboor	Jos van der Meer	IVN Aa en Hunze
Aa en Hunze	Streek	Jos van der Meer	IVN Aa en Hunze
Aa en Hunze	Torenveen	Jos van der Meer	IVN Aa en Hunze
Aa en Hunze	Tweede Dwarsdiep	Jos van der Meer	IVN Aa en Hunze
Aa en Hunze	Veenhof	Jos van der Meer	IVN Aa en Hunze
Aa en Hunze	Vredenheim	Nico Rommes	KNNV Assen
Aa en Hunze	Zandvoort	Jos van der Meer	IVN Aa en Hunze

Ook de direct omliggende werkgroepen, zoals die van het IVN Zuidlaren en die van Hans Asjes, hebben invloed op de populatie in de gemeente Aa en Hunze. Door als Stichting Steenuilenwerkgroep Drenthe ook (extra) te investeren in die groepen hopen we dat dit een positieve invloed heeft op de populatie steenuilen die in de gemeente al aanwezig is.

Bolwerken van oudsher zijn Anderen, Amen en Balloo. In deze gebieden gezamenlijk zijn rond de 10 territoria in beeld. In Gieterveen is ook nog een territorium van de steenuil te vinden. Dit is ver van de ander bekende bolwerken. Het vermoeden is dat er toch meer steenuilen in het gebied aanwezig zijn dan er op dit moment nog in beeld zijn. Helaas is in Groningen in 2018 het laatste broedpaar steenuilen vastgesteld. Er is dus geen hoop op aanwas van steenuilen vanuit de provincie Groningen.

Figuur 2: Steenuil - Anderen / bron: www.waarneming.nl / gemaakt door: Henk Blaak

3. Territoria 2019

Het aantal vastgestelde territoria zegt vaak meer over de populatie steenuilen in een gebied dan het aantal vastgestelde nesten. De territoria laten namelijk het aantal aanwezige mannetjes in het gebied zien op de locaties waar geïnventariseerd is. Ook hierbij kan het voorkomen dat er nog een territorium gemist wordt, aangezien op sommige locaties de drang om te roepen niet groot is bij de mannetjes. Dit kan te maken hebben met verschillende oorzaken:

Aanwezigheid bosuil:

De bosuil in een predator van de steenuil en als deze in de buurt zit (broedt) dan kan het zijn dat de steenuil zijn snavel dicht houdt, vooral in het donker.

Kleine dichtheden:

Indien er geen grote dichtheden zijn qua steenuilen kan het zijn dat de steenuilen niet genoodzaakt zijn te roepen, aangezien er (vrijwel) geen concurrentie is in het gebied.

Roept gewoon niet:

Soms is het echter ook onverklaarbaar waarom de steenuil niet roept.

Hieronder de waarnemingen in de gemeente Aa en Hunze van de steenuil die ingevoerd zijn op waarneming.nl

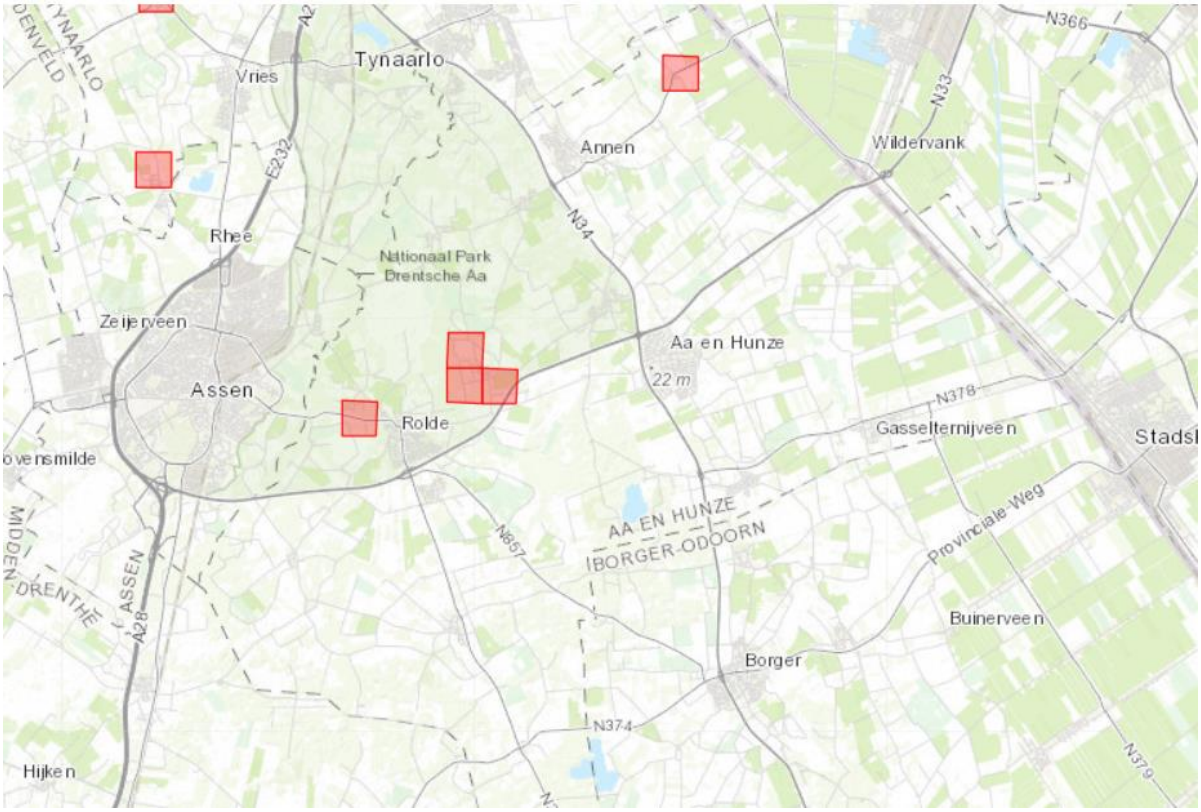

Bron: www.waarneming.nl

Gelukkig zijn wij niet alleen afhankelijk van de meldingen die via waarneming.nl binnen komen, maar zijn de coördinatoren ook actief met de territoriuminventarisatie. Hierbij wordt het geluid van het mannetje afgespeeld (territoriumroep) en geluisterd of er mannetjes terug roepen. Dit levert andere resultaten op die hieronder te vinden zijn.

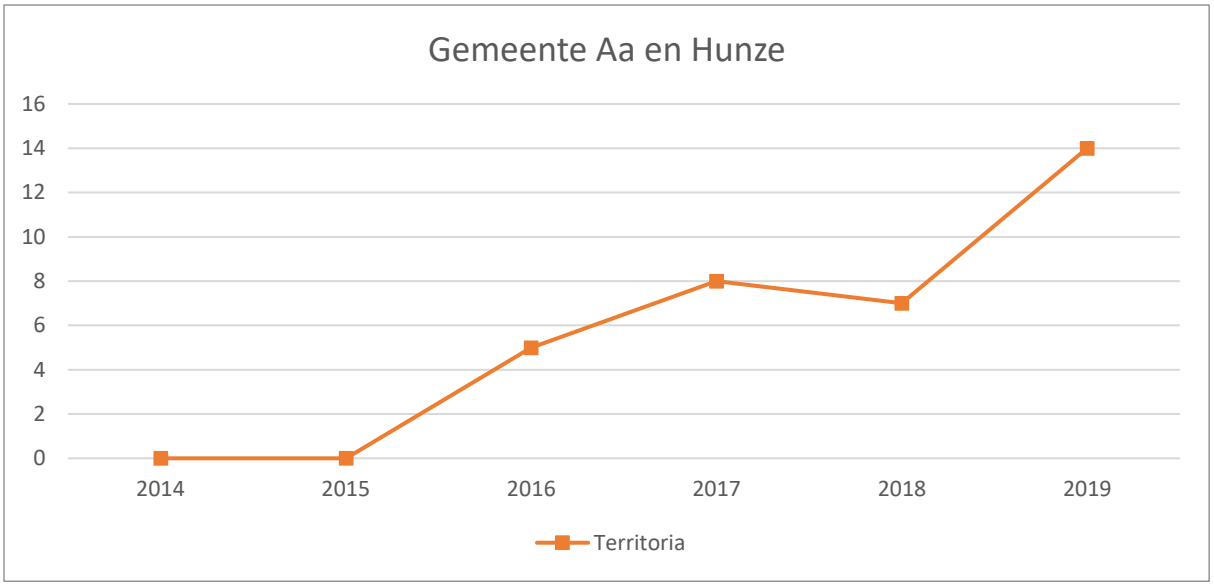

Het is prachtig om te zien dat extra inspanning voor de steenuilen in 2019 laat zien dat er meer territoria worden vastgesteld in de gemeente. In 2014 en 2015 werden er nog geen territoria geïnventariseerd, vandaar dat deze op 0 staan.

Figuur 3: Steenuil - Anderen / bron: www.waarneming.nl / gemaakt door: Bennie Oving

4. Ontwikkeling stand Nederland

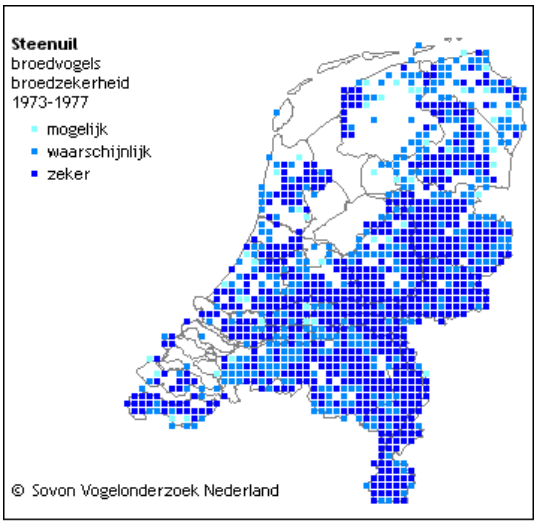

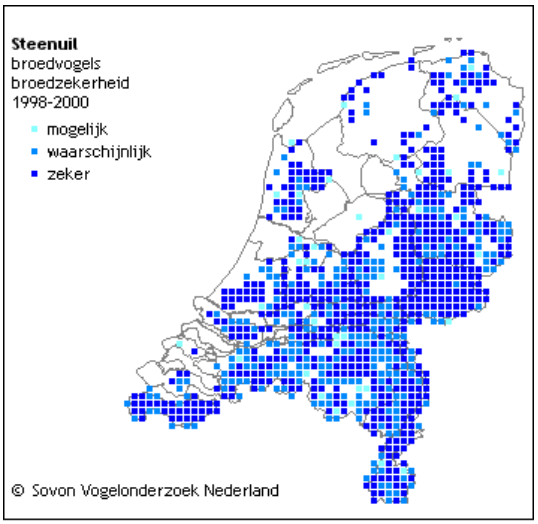

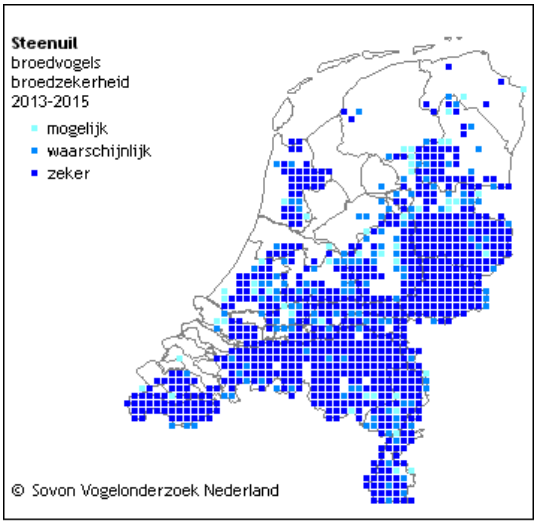

Hierboven is de ontwikkeling van de steenuilen te zien in verschillende perioden. Op de eerste kaart (1973-1977) is te zien dat in heel Nederland nog steenuilen voorkomen. Friesland is grotendeels wel leeg. Op de andere kaarten is te zien dat de verspreidingsgebieden aan de randen leeg beginnen te raken. In de gemeente Aa en Hunze zie je dan ook duidelijk dat de steenuil daar nooit in grote getale is voorgekomen. Echter zien we wel een groei in het aantal steenuilen in Drenthe als we de kaart van 1998-2000 en 2013-2015 met elkaar vergelijken. Ook Aa en Hunze is op de laatste kaart weer zichtbaar als broedlocatie.

Dit is o.a. een winst van de werkgroepen die voor de steenuilen door de jaren heen actief zijn geworden.

5. Gevonden nesten 2019

Het aantal gevonden nesten in de gemeente Aa en Hunze fluctueert de laatste jaren sterk. Het gaat hier echter om het aantal nesten dat met zekerheid vastgesteld is en die gecontroleerd zijn. Echter is het ook bekend dat in de gemeente Aa en Hunze relatief veel genesteld wordt onder het dak van boerderijen, waardoor de nesten in die gevallen niet te controleren zijn. Bij deze nesten kan alleen met zekerheid een broedsel worden vastgesteld op het moment dat er jongen gezien worden.

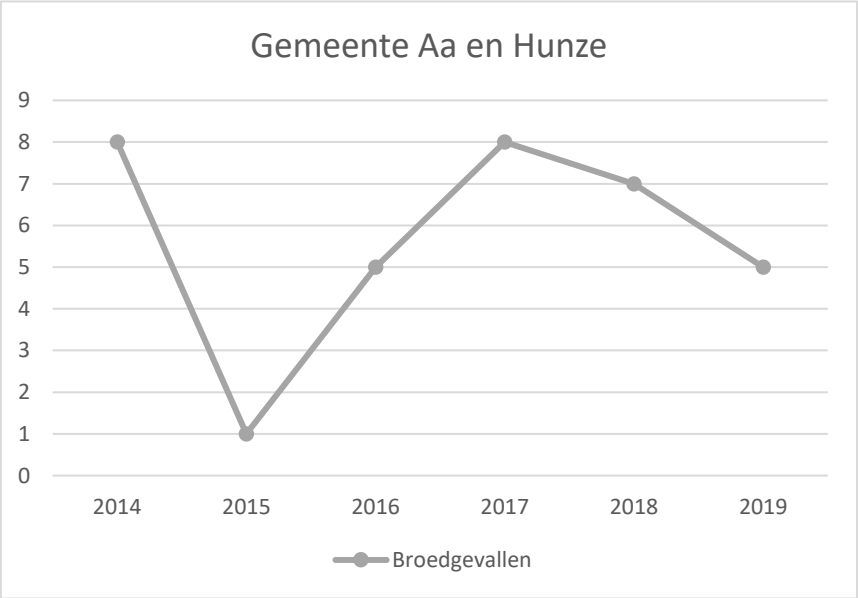

De fluctuering in het aantal nesten komt onder andere door het hierboven genoemde, maar ook door intensiviteit van controles kan het jaar op jaar een verschil maken. Daarnaast zien we ook bij de steenuilen in muizenrijke jaren een hoger aantal broedsels dan in muizenarme jaren. 2014 en 2017 waren erg goede muizenjaren en dat is dan ook te zien in de grafiek.

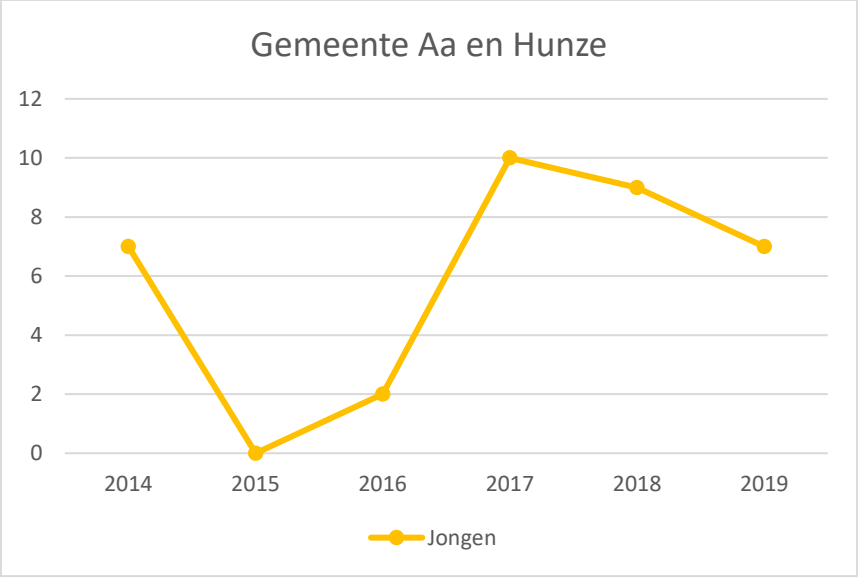

Hiernaast het aantal vastgestelde uitgevlogen jongen:

Het aantal gemiddeld uitgevlogen jongen per nest is erg laag en ligt gemiddeld net boven de één jong per nest. Om een gezonde en groeiende populatie te krijgen is het eigenlijk nodig om boven de 2,0 jongen per nest uit te komen.

	2014			2015			2016			2017			2018			2019		
	Territoria	Broedsels	Jongen	Territoria	Broedsels	Jongen	Territoria	Broedsels	Jongen	Territoria	Broedsels	Jongen	Territoria	Broedsels	Jongen	Territoria	Broedsels	Jongen
KNNV Assen		8	7		1	0	5	5	2	8	8	10	6	6	6	11	4	4
IVN Aa & Hunze													0	1	3	1	1	3
Hans Asjes													0	0	0	0	0	0
IVN Zuidlaren													1	0	0	2	0	0
Totaal	**0**	**8**	**7**	**0**	**1**	**0**	**5**	**5**	**2**	**8**	**8**	**10**	**7**	**7**	**9**	**14**	**5**	**7**

In de tabel is te zien hoe de verdeling is per werkgroep. De groepen van Hans Asjes (Borger e.o.) is maar in één plaats van Aa en Hunze actief en het IVN Zuidlaren is in twee plaatsen actief in Aa en Hunze. Het KNNV Assen is het langst actief en heeft ook het langs al broedparen in het gebied binnen de gemeente Aa en Hunze in Balloo, Amen en Anderen. Het IVN Aa en Hunze heeft sinds twee jaar één nest in het gebied bij Gieterveen. Dit is wel een erg kwetsbare situatie en we hopen dan ook met de inzet van de werkgroep de populatie rondom Gieterveen te kunnen versterken.

Figuur 4: Steenuil met jongen / archieffoto / gemaakt door: Erwin Bruulsema

6. Financiële verantwoording

De financiën van de Stichting Steenuilenwerkgroep Drenthe hebben een hele boost gekregen door de bijdrage van de gemeente Aa en Hunze in het kader van het ambassadeurschap. En hiermee vooral de mogelijkheid om de werkgroepen die in de gemeente actief zijn te stimuleren. Doordat het met terugwerkende kracht werd uitgekeerd konden we in 2019 extra investeringen doen. Dit hebben we gedaan in de vorm van nestkasten en informatiemateriaal voor de bewoners en leden van de werkgroepen. We hebben onder andere heb jaarverslag van 2018 laten drukken voor de bewoners die een steenuilennestkast op het erf hebben en hebben het boekje Erfbeesten aangeschaft om uit te delen aan vrijwilligers en bewoners. Hieronder het definitieve overzicht m.b.t. de financiën voor 2019. De budgetten van 2018 en 2019 zijn hiervoor gebruikt. Daarnaast hebben we nog een budget van €1038,27 overgehouden, omdat we in 2019 ook het budget voor 2018 met terugwerkende kracht hebben gekregen. De komende jaren zal dit geld alsnog worden ingezet.

Rekening overzicht 2019				
Datum	**Posten**	**Omschrijving**	**Uit Aa en Hunze**	**In Aa en Hunze**
11-01-2019	Gemeente Aa en Hunze	Donatie		€ 2150,00
11-01-2019	Gemeente Aa en Hunze	Donatie		€ 2150,00
28-01-2019	Jaarverslagen	Tbv bewoners	€ 270,15	
30-01-2019	Nestkasten	Voorgeschoten bedrag door STUD	€ 500,00	
Subtotaal Januari			€ 770,15	€ 4300,00
Totaal t/m Januari			€ 770,15	€ 3529,85
04-02-2019		Ringkosten	€ 23,44	
20-02-2019	IVN Aa en Hunze	Geluidsbox	€ 34,07	
Subtotaal Februari			€ 57,51	€ 3529,85
Totaal t/m Februari			€ 827,66	€ 3472,34
Subtotaal Maart			€ 0,00	€ 3472,34
Totaal t/m Maart			€ 827,66	€ 3472,34
18-04-2019	Vogelbescherming	Vogel vriendelijke Drinkbakken	€ 251,64	
18-04-2019	Vogelbescherming	Vogel vriendelijke Drinkbakken	€ 125,82	
18-04-2019	Vogelbescherming	Vogel vriendelijke Drinkbakken	€ 62,91	
23-04-2019	Lezing	Tbv Aa en Hunze	€ 165,20	
24-04-2019	Km. Vergoeding	Lezing	€ 15,20	
Subtotaal April			€ 620,77	€ 3472,34
Totaal t/m April			€ 1448,43	€ 2851,57
20-05-2019	Stone Boekjes	Tbv bewoners	€ 600,00	

Subtotaal Mei			€ 600,00	€ 2851,57
Totaal t/m Mei			€ 2048,43	€ 2251,57
Subtotaal Juni			€ 0,00	€ 2251,57
Totaal t/m Juni			€ 2048,43	€ 2251,57
Subtotaal Juli			€ 0,00	€ 2251,57
Totaal t/m Juli			€ 2048,43	€ 2251,57
28-08-2019	Lezing	Tbv Aa en Hunze	€ 113,30	
Subtotaal Augustus			€ 113,30	€ 2251,57
Totaal t/m Augustus			€ 2161,73	€ 2138,27
Subtotaal September			€ 0,00	€ 2138,27
Totaal t/m September			€ 2161,73	€ 2138,27
Subtotaal Oktober			€ 0,00	€ 2138,27
Totaal t/m Oktober			€ 2161,73	€ 2138,27
27-11-2019	Nestkasten	Totaal geleverde nestkasten 2019 tbv Aa en Hunze	€ 1000,00	
Subtotaal November			€ 1000,00	€ 2138,27
Totaal t/m November			€ 3161,73	€ 1138,27
28-12-2019	Presentatie Gieterveen	Onkosten presentie tbv Steenuilen in Aa en Hunze	€ 100,00	
Subtotaal December			€ 100,00	€ 1138,27
Totaal t/m December			€ 3261,73	€ 1038,27
Totaal 2019	-	-	**€ 3261,73**	**€ 1038,27**
		Controle		€ 4300,00

7. Vooruitblik 2020

We zijn positief over de mogelijkheden die in de gemeente Aa en Hunze liggen voor de steenuilen. De omgeving is geschikt, de werkgroepen zijn actief en de gemeente is bereid te investeren. Dat kan alleen maar een succes worden zouden we denken. We hopen dat in de komende jaren ook terug te zien in de populatie steenuilen in het gebied. Groei van de populatie is vaak niet in één jaar te meten en er is dan ook een langjarige trend nodig om iets te kunnen zeggen over de ontwikkeling van de populatie.

Met de financiële bijdrage voor de werkgroepen zullen we in 2020 verder inzetten op de volgende zaken:

- Beschikbaar stellen van nestkasten voor vervanging en bijplaatsen.
- Informatievoorziening:
    - Lezing(en)
    - Jaarverslag
    - Boekjes
- Beschikbaar stellen van steenuil veilige drinkbakken voor vee.
- Veiligheid (werken op hoogte) → geven kliminstructie en aanschaf klimgordels.

Figuur 5 en 6: 2018 steenuilen in Gieterveen / gemaakt door: Jos van der Meer